

Τι είναι το Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα;

Ο όρος «Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα» (ΕΛ/ΛΑΚ) ομαδοποιεί το Ελεύθερο Λογισμικό (ΕΛ) και το Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα (ΛΑΚ). Ως σύνολο περιγράφει λογισμικό το οποίο διατίθεται με ειδικές άδειες, οι οποίες επιτρέπουν στους χρήστες να μελετήσουν, να τροποποιήσουν και να βελτιώσουν το λογισμικό. Ο τεχνικός τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται αυτό είναι η διαθεσιμότητα του πηγαίου κώδικα από αποθετήρια([source code repositories](#)). Οι αντίστοιχοι αγγλικοί όροι είναι Free Software και Open Source Software ενώ η ομαδοποίηση αναφέρεται συνήθως ως FOSS (Free and Open Source Software) ή FLOSS (Free/Libre/Open Source software).

Ποια είναι η διαφορά μεταξύ Ελεύθερου Λογισμικού και Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα;

Οι δύο αυτές ομάδες περιγράφουν λογισμικό με παρόμοια μοντέλα ανάπτυξης και διάθεσης. Η κύρια διαφορά μεταξύ τους είναι ότι ο όρος Ελεύθερο Λογισμικό εστιάζει στις ελευθερίες που παρέχονται στο χρήστη, μέσω της αδειοδότησης, ενώ το Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα δίνει έμφαση στο τεχνικό σημείο της διαθεσιμότητας του πηγαίου κώδικα και της δυνατότητας συνεργατικής ανάπτυξης. **Από νομικής απόψεως, οι ανωτέρω διαφορετικές προτεραιότητες εκφράζονται με την επιλογή των αντίστοιχων αδειών χρήσης του λογισμικού.** Για παράδειγμα, η διάθεση του Ελεύθερου Λογισμικού συνοδεύεται από την ανάλογη άδεια, που εγγυάται στο χρήστη, την ελευθερία τροποποίησης και χρήσης.

Πόσα προγράμματα ΕΛ/ΛΑΚ υπάρχουν;

Δεν υπάρχει ακριβής καταμέτρηση των έργων ΕΛ/ΛΑΚ, καθώς η ανάπτυξή τους γίνεται με κατανεμημένο τρόπο σε όλο το Διαδίκτυο. Ενδεικτικά, στο [openhub](#) υπάρχουν 670.000+ έργα ΕΛ/ΛΑΚ και το [GITHub](#) έχει πάνω από 35.000.000 αποθετήρια έργων, η παρουσίαση «[Open Source By The Numbers](#)» περιέχει συνοπτικά στοιχεία για το ανοιχτό λογισμικό.

Πόσο διαδεδομένη είναι η χρήση ΕΛ/ΛΑΚ;

Δεδομένου ότι η διάθεση είναι ελεύθερη, δεν μπορούν να υπολογιστούν με ακρίβεια οι αριθμοί. Είναι, ωστόσο, γνωστό ότι η **συντριπτική πλειοψηφία των διαδικτυακών υπηρεσιών παρέχεται μέσω της χρήσης ΕΛ/ΛΑΚ**. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα **τελευταία χρόνια, γίνονται όλο και περισσότερα βήματα για τη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ από δημόσιους φορείς σε αρκετά κράτη.**

Ποιος αναπτύσσει τα προγράμματα ΕΛ/ΛΑΚ;

Παρά το γεγονός ότι η δημιουργία του Ελεύθερου Λογισμικού ξεκίνησε το 1985 από το ακαδημαϊκό περιβάλλον, η αλματώδης εξάπλωσή του πηγάζει από όλους τους χώρους. Η πλειονότητα των προγραμματιστών που παράγουν σήμερα ΕΛ/ΛΑΚ είναι είτε μεμονωμένα άτομα, είτε επαγγελματίες του χώρου της πληροφορικής είτε και φοιτητές. **Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές εταιρείες, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την παραγωγή και την υποστήριξη ΕΛ/ΛΑΚ. Επιπλέον, ΕΛ/ΛΑΚ παράγεται σε πολλά τμήματα μεγάλων εταιρειών πληροφορικής (όπως IBM, HP, κλπ).**

Η τεχνική υποστήριξη του ΕΛ/ΛΑΚ

Μεγάλο ποσοστό των χρηστών ΕΛ/ΛΑΚ χρειάζεται υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης για να επιτύχει τη σωστή και αποδοτική χρήση του

λογισμικού. Ενώ, αρχικά οι χρήστες βασίζονταν μόνο στην αλληλοβοήθεια, μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας, για την επίλυση των προβλημάτων, στην πορεία δημιουργήθηκαν εταιρείες που παρείχαν τεχνική υποστήριξη. Σήμερα, υπάρχει πληθώρα εταιρειών και ελεύθερων επαγγελματιών, οι οποίοι αναλαμβάνουν την τεχνική υποστήριξη των χρηστών, καθώς και συναφείς εργασίες, όπως εγκαταστάσεις και παραμετροποιήσεις συστημάτων. Η επιλογή του παρόχου τεχνικής υποστήριξης πραγματοποιείται ελεύθερα από τους χρήστες, καθώς δεν υπάρχουν σχετικές συμβατικές δεσμεύσεις. Κατάλογος με εταιρείες που υποστηρίζουν λύσεις Ανοιχτού Λογισμικού στην Ελλάδα στο [wiki της ΕΕΛΛΑΚ](#).

Ποιοι είναι οι λόγοι ελεύθερης διάθεσης του πηγαίου κώδικα ενός λογισμικού.

Η ελεύθερη διάθεση του πηγαίου κώδικα έχει ποικίλα οφέλη. Εν πρώτοις, οδηγεί στη δημιουργία ενός καλύτερου τελικού προϊόντος. Ο παραπάνω στόχος επιτυγχάνεται, κυρίως, μέσω της συμμετοχής και της συνεισφοράς ενός μεγάλου αριθμού χρηστών, που είναι πολύ μεγαλύτερος, σε σχέση με εκείνον που μπορεί να διαθέσει οποιαδήποτε εμπορική επιχείρηση για την ανάπτυξη ενός προϊόντος.

Κατά το παρελθόν, η εμπορική χρήση των προγραμμάτων λογισμικού πραγματοποιούνταν αμιγώς μέσω ενός συγκεκριμένου εμπορικού μοντέλου, με βάση το οποίο, ο πηγαίος κώδικας παρέμενε κλειστός και η εκάστοτε εταιρεία χορηγούσε ανάλογες άδειες χρήσης έναντι κάποιου χρηματικού τιμήματος σε συγκεκριμένο τοπικό περιβάλλον. Η ανάπτυξη του ΕΛ/ΛΑΚ οδήγησε στη δημιουργία ενός νέου εμπορικού μοντέλου, το οποίο επιτρέπει ακόμη και τη μετάφραση και την τοπική αναπροσαρμογή («localisation») του λογισμικού, επιτρέποντας, έτσι, τη χρήση του ακόμη και σε χώρες που βρίσκονται μακριά από την αρχική κατασκευάστρια εταιρεία.

Στην περίπτωση των μεμονωμένων δημιουργών, η διάθεση του πηγαίου κώδικα εγγυάται την αναγνωρισιμότητα του δημιουργού, γεγονός που μπορεί να έχει ευεργετικά αποτελέσματα στην επαγγελματική του σταδιοδρομία.

Όλα τα προϊόντα ΕΛ/ΛΑΚ διατίθενται δωρεάν;

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις ΕΛ/ΛΑΚ, τα οποία διατίθενται έναντι χρηματικού αντιτίμου, παρέχοντας συνήθως στον αγοραστή και επιπρόσθετες υπηρεσίες όπως, η συντήρηση, η εγκατάσταση και η τεχνική βοήθεια. Παράλληλα, υπάρχει περίπτωση κάποιος κατασκευαστής να παρέχει δωρεάν το ΕΛ/ΛΑΚ και να χρεώνει τις υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης.

Είναι το ΕΛ/ΛΑΚ καλύτερο λογισμικό ποιοτικά;

Είναι προφανές ότι δε μπορεί να υπάρξει απόλυτη απάντηση στο εν λόγω ερώτημα. Ωστόσο, πολλές μελέτες έχουν καταδείξει ότι το μοντέλο συνεργατικής ανάπτυξης, το οποίο βασίζεται στην ελεύθερη πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα, έχει ως αποτέλεσμα το τελικό λογισμικό να είναι ασφαλέστερο, αποδοτικότερο και πιο προσαρμοσμένο στις ανάγκες των χρηστών.

Πρέπει κανείς να χρησιμοποιεί αποκλειστικά ΕΛ/ΛΑΚ;

Οι περισσότεροι χρήστες ΕΛ/ΛΑΚ προβαίνουν στην επιλογή αυτή, χρησιμοποιώντας τεχνικά κριτήρια. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο καθένας επιλέγει να χρησιμοποιήσει το λογισμικό, το οποίο ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του. Η συνύπαρξη και η παράλληλη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ και λογισμικού με άλλο μοντέλο διάθεσης είναι τόσο δυνατή όσο και επιτρεπτή.

Συνήθη κριτήρια για την επιλογή λογισμικού αποτελούν, οι τεχνικές του ιδιότητες και το εκτιμώμενο κόστος. Στο επιχειρησιακό περιβάλλον απαντώνται συχνά και παράγοντες, που σχετίζονται με την τεχνική υποστήριξη, την επιχειρησιακή συνέχεια και τις πιθανές δεσμεύσεις που προκύπτουν.

Είναι σίγουρη η επιτυχία ενός προϊόντος λογισμικού εάν αυτό δοθεί στην κοινότητα με άδεια τύπου ΕΛ/ΛΑΚ; Είναι κάθε είδους λογισμικό κατάλληλο για τέτοιου είδους άδεια;

Η απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα είναι αρνητική. Κατ'αρχάς, σημαντικό ρόλο παίζει το είδος του λογισμικού, το οποίο καθορίζει το μέγεθος του κοινού στο οποίο απευθύνεται και συνεπώς, τον αριθμό των προγραμματιστών που επιθυμούν να ασχοληθούν με την ανάπτυξή του. Για παράδειγμα, ένα λειτουργικό σύστημα, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως, προσελκύει και τον ανάλογο αριθμό ατόμων, που είναι πρόθυμα να ασχοληθούν με την ανάπτυξή του. Αντίθετα, μία εξειδικευμένη εφαρμογή (π.χ., μικρού μεγέθους εφαρμογή επεξεργασίας ήχου και εικόνας) απευθύνεται σε ένα περιορισμένο κοινό και οι προγραμματιστές, που ενδιαφέρονται να ασχοληθούν με την ανάπτυξή της, είναι λίγοι. Επιπλέον, οι εξειδικευμένες εφαρμογές αναπτύσσονται, συνήθως, από εταιρείες που αναμένουν την εμπορική εκμετάλλευση της ιδιαιτερότητας της εφαρμογής, συνεπώς αναπτύσσουν οι ίδιες νέους αλγόριθμους, οι οποίοι επιλύουν το εκάστοτε πρόβλημα που παρουσιάζεται.

Η καταλληλότητα του είδους του λογισμικού, όμως, δεν συνεπάγεται την εμπορική του επιτυχία. Η επιτυχία μιας ανάλογης δημιουργίας εξαρτάται από τη ζήτηση που υπάρχει στην αγορά για το εν λόγω προϊόν λογισμικού, την ποιότητά του καθώς και από την οργάνωση της διαδικασίας ανάπτυξής του ώστε να διευκολυνθεί το έργο των προγραμματιστών που ενδιαφέρονται. Επίσης, η εμπορική επιτυχία του λογισμικού επηρεάζεται από

παράγοντες, όπως η «διαφήμιση» σε σχετικές ιστοσελίδες, η πρωτοπορία της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας κτλ.

Η πρωτοβουλία ανάπτυξης του έργου.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ένα έργο ΕΛ/ΛΑΚ ξεκινάει με πρωτοβουλία του δημιουργού («*developpeur*»). Η ανάπτυξη γίνεται με βάση τις δικές του ανάγκες και προτιμήσεις. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη νόρμα στην επιλογή ανάπτυξης ενός έργου.

Ποιος είναι ο αριθμός των χρηστών που ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν το λογισμικό;

Εξαρτάται από το έργο. Για παράδειγμα, το GNOME, είναι ένα πλήρες “desktop environment” και έχει εκατοντάδες χιλιάδες χρήστες (πρόκειται, όμως, για μια δουλειά πολύ μεγάλου μεγέθους, με εκατοντάδες ενεργούς «*developpeurs*»). Έργα αντίστοιχου μεγέθους έχουν αποτύχει, ενώ, άλλα αρκετά μικρότερα έχουν ιδιαίτερα μεγάλη απήχηση. Συνήθως, οι μικρές εργασίες που χρησιμοποιούνται ευρέως είναι σε επίπεδο συστήματος (π.χ. βιβλιοθήκες κρυπτογράφησης, επεξεργασίας εικόνας κλπ) και αξιοποιούνται από μεγάλες εφαρμογές. Σε γενικές γραμμές το κοινό χρησιμοποιεί λογισμικό το οποίο έχει ανάγκη και απαιτεί από αυτό σταθερότητα στη λειτουργία.

Η στάση των υποστηρικτών του μοντέλου ΕΛ/ΛΑΚ σχετικά με την παράνομη αντιγραφή λογισμικού.

Οι υποστηρικτές του ΕΛ/ΛΑΚ σέβονται την ύπαρξη άλλων μοντέλων διάθεσης λογισμικού. Σε αυτό το πλαίσιο, τοποθετούνται ενάντια στην **παράνομη αντιγραφή λογισμικού** (δηλ. λογισμικού που είναι αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας), γεγονός που **συνιστά αξιόποινη πράξη**. Μάλιστα, επειδή η διάθεση των ΕΛ/ΛΑΚ υλοποιείται μέσω της **χρήσης καταλλήλων αδειών**, οι

υποστηρικτές του μοντέλου ΕΛ/ΛΑΚ είναι, συνήθως, ευαισθητοποιημένοι σε σχέση με την ανάγκη τήρησης των όρων χρήσης κάθε λογισμικού.

Το ΕΛ/ΛΑΚ βοηθά στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας;

Αρκετές μελέτες εκφράζουν τη θετική συνεισφορά του μοντέλου ΕΛ/ΛΑΚ στην οικονομία, ιδιαίτερα σε χώρες με μικρότερα παραγωγικά μεγέθη. Οι χρήστες ΕΛ/ΛΑΚ, επωφελούνται από το μικρότερο αρχικό κόστος καθώς και από τη δυνατότητα αξιοποίησης ποικίλων επιλογών διαχείρισης δεδομένων.

Παράλληλα, η διαδεδομένη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ συνδράμει στην ανάπτυξη της τοπικής αγοράς πληροφορικής. Τα χρήματα που, συνήθως, καταλήγουν σε συγκεκριμένες εταιρείες κατασκευής λογισμικού (που βρίσκονται στο εξωτερικό), διοχετεύονται σε τοπικές εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης και τροποποίησης ΕΛ/ΛΑΚ.